

Nr 17.

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående upprättande av en europeisk betalningsunion.

Genom en den 13 oktober 1950 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 257, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 oktober 1950 hemställt, att riksdagen måtte *dels* godkänna Sveriges anslutning till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion, *dels ock* bemyndiga riksbanken att vidtaga erforderliga anordningar för Sveriges deltagande i betalningsunionens verksamhet enligt reglerna i överenskommelsen.

Överenskommelsen har från svensk sida godkänts mot ratifikationsförbehåll och tillämpas retroaktivt från och med den 1 juli 1950. I fråga om överenskommelsens text får utskottet hänvisa till propositionen. Överenskommelsen har trätt i stället för överenskommelsen angående inter-europeiska betalningar och kompensationer, gällande för tiden den 1 juli 1949—30 juni 1950, om vars godkännande Kungl. Maj:t hemställde i sin tidigare till innevarande års riksdag avlämnade proposition nr 210 och vilken hemställdan riksdagen efter mottagande av utrikesutskottets utlåtande nr 14 biföll.

Chefen för finansdepartementet har till belysning av den nya betalningsunionens innebörd jämförd med de inter-europeiska betalningssystemen för 1948/49 och 1949/50 anfört följande:

»Det gemensamma kännetecknet är, att man upprättat en mekanism för att kompensera överskott och underskott, som uppstå i de löpande betalningarna mellan deltagarländerna. De två tidigare betalningssystemen voro emellertid direkt anknutna till Marshallhjälpen; de kunde sålunda ej ha fungerat på ett ändamålsenligt sätt utan de bidrag, som från amerikansk sida ställdes till förfogande för överskottsländerna i Europa såsom ersättning för lämnade dragningsrätter. Vidare begränsade sig dessa system till att utgöra en överbyggnad av de bilaterala betalningsavtalen mellan länderna; efter en ofullständig och endast delvis automatisk kompensation av ländernas överskott respektive underskott, sökte man i görligaste mån täcka resterande bilaterala deficit med utnyttjande av eventuellt tillgängliga dragningsrätter. De mest framträdande svagheter i systemen voro, att dragningsrätternas belopp fastställdes redan på förhand, och vidare att dessa

dragningsrätter voro bundna till ett bestämt bilateralt förhållande. På sistnämnda punkt innebar 1949/50 års system en viss uppmjukning genom den däri införda möjligheten till multilateral användning av högst 25 % av dragningsrätternas belopp. Dessa svagheter gävo upphov till kritiken att systemen i motsats mot syftet närmast kommo att stärka de bilaterala tendenserna i den inomeuropeiska handeln. Redan på ett tidigt stadium framkommo krav på genomgripande principiella ändringar.

Den europeiska betalningsunionen innebär en dylik genomgripande omläggning av de tidigare systemen. Varje månadsavräkning inom unionen kommer sålunda att bli helt multilateral och automatisk, så att varje deltagarland endast har att taga hänsyn till sitt överskott eller underskott gentemot de övriga unionsländerna sammantagna och kan bortse från utvecklingen bilateralt sett av betalningsförbindelserna med dessa länder. Inom unionen — som förutom Paris-organisationens medlemsländer innefattar hela det yttre sterlingområdet — gäller sålunda principen om full utbytbarhet (transferabilitet) mellan valutorna. Härav följer bland annat, att de deltagande länderna hädanefter vid utformningen av sin importpolitik och sina valutareglerande åtgärder kunna betrakta alla övriga deltagarländer valutor såsom varande av samma hårdhets- (eller mjukhets-) grad och att någon diskrimination icke längre kan motiveras av eventuella skillnader i detta hänseende. Beträffande unionens konstruktion må vidare understrykas, att medan en viss del av Marshallhjälpen för det innevarande budgetåret 1950/51 kommer att användas som startkapital för unionen, reglerna äro utformade med tanke på att unionen skall kunna fungera även sedan dylik extra hjälp icke längre står till buds.»

Departementschefen har ytterligare, till bedömning av frågan om Sveriges anslutning till betalningsunionen och till de handelspolitiska principer, som anknytits till denna, anfört följande:

»Det torde icke föreligga någon tvekan, att Sverige med sina traditioner på området bör efter förmåga medverka i sådana strävanden, som syfta till att snarast möjligt lätta hindren för handeln och betalningarna mellan länderna och återställa valutornas ömsesidiga utbytbarhet. Förutom de fördelar av mera indirekt karaktär, som Sveriges utrikeshandel kommer att vinna genom den ökade rörligheten i de inomeuropeiska handels- och betalningsförbindelserna, komma jämväl icke obetydliga direkta förmåner Sverige till godo genom ett deltagande i unionen. I det föregående har redogjorts för den tilldelning om cirka 20 miljoner dollar, som avses ställas till Sveriges förfogande under det nu löpande budgetåret, och som kommer att innebära ett värdefullt tillskott till de svenska reguljära dollarintäkterna vid finansieringen av den nödvändiga importen från dollarområdet av viktiga råvaror och maskiner för den svenska industrien. Om Sverige skulle komma att registrera underskott i sina löpande betalningar med övriga medlemsländer i unionen, kan en betydande kredit erhållas i unionen på gynnsamma villkor. Vad den svenska motprestationen beträffar, utgöres denna finansiellt sett av åtagandet att ställa till unionens förfogande dels mot-

värdet av dollarbidraget, dels ock krediter inom ramen av den fastställda kreditkvoten.

Enligt kreditreglerna i unionen inträder en skyldighet för Sverige att inlösa delar av sina betalningsunderskott i guld först i den mån dessa överstiga 270 miljoner kronor. Å andra sidan gäller, att möjligheten för Sverige att genom överskott i förhållande till unionen erhålla guld för viss del av överskotten icke inträder förrän dessa överskridit motvärdet av den svenska dollartilldelningen med nyssnämnda belopp. Ehuru det ställer sig utomordentligt svårt, särskilt med hänsyn till rådande ovisshet rörande den fortsatta ekonomiska utvecklingen i Europa, att förutspå utfallet av Sveriges betalningar med de övriga unionsländerna, synes det mindre sannolikt, att den svenska nettopositionen gentemot unionen under det löpande budgetåret kommer att visa ett underskott eller överskott av nyss angivna respektive storlekar. Man synes därför icke behöva räkna med att Sverige skall komma i ett läge, där guldbetalningsskyldighet till unionen inträder; å andra sidan torde några utsikter för Sverige att förtjäna guld i unionen knappast föreligga.

Vad beträffar storleken av de krediter, som Sverige inom ramen av sin kreditkvot maximalt åtagit sig att ställa till unionens förfogande, uppgå dessa till 810 miljoner kronor. Härvid är emellertid att märka, att Sverige, om krediterna nått detta belopp, samtidigt enligt reglerna mottagit guld för återstående delen av kreditkvoten eller (1 350 — 810 =) 540 miljoner kronor. Den nyssnämnda maximala kreditsiffran motsvarar i stort sett det sammanlagda beloppet av de krediter av swingfundskaraktär, som före betalningsunionens tillkomst stått till de andra ländernas förfogande enligt de bilaterala betalningsavtalen.

I fråga om de handelspolitiska reglerna ansluta sig dessa intimt till unionens finansiella bestämmelser; tillämpningen av non-diskriminationsprincipen utgör sålunda ett naturligt komplement till den fullständiga utbytbarhet mellan de europeiska valutorna, som införts. Från svensk sida har man i enlighet med organisationens beslut genomfört den utvidgning av frilistningsåtgärderna till att omfatta 60 % av importen från övriga medlemsländer, som föreskrivits av organisationen i samband med att betalningsunionen trätt i verksamhet. Den diskrimination av betalningsbalansskäl vid tillämpningen av den svenska frilistan, som tidigare gällt beträffande Belgien, Västtyskland och Schweiz, avskaffades i början av september i vad avser de två förstnämnda länderna.»

För bedömandet av frågan, i vad mån överenskommelsens bestämmelser angående organisationens befogenheter att fatta beslut rörande unionens verksamhet skola kunna anses innebära ett tillfredsställande skydd för svenska intressen, anför departementschefen följande:

»Alla beslut av betydelse fattas av organisationens råd, där i enlighet med Paris konventionen regeln om enhällighet är tillämplig. Bestämmelserna om organisationens uppgifter och rättigheter, i vad avser utfärdandet av rekommendationer etc. till de deltagande länderna rörande deras interna ekono-

miska och finansiella förhållanden, synas ha erhållit en formulering som icke kan anses gå utöver vad som ur nationell synpunkt kan accepteras för att sätta organisationen i stånd att övervaka unionens verksamhet och skydda dess tillgångar.»

Utskottet. Utskottet, som under ärendets föredragning inhämtat ytterligare upplysningar, finner, att den föreliggande överenskommelsen bör kunna innebära ytterligare ett steg i riktning mot återupprättandet av multilaterala förhållanden i handeln och betalningarna mellan de europeiska länderna, en utveckling, om vars önskvärdhet utskottet tidigare, såväl i sitt utlåtande nr 21 till 1948 års riksdag som i sitt utlåtande nr 14 till innevarande års riksdag, uttalat sig. Utskottet anser under dylika omständigheter skäl tala för Sveriges anslutning till överenskommelsen i fråga och får därför hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

dels meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av Sveriges anslutning till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion,

dels ock bemyndiga riksbanken att vidtaga erforderliga anordningar för Sveriges deltagande i betalningsunionens verksamhet enligt reglerna i överenskommelsen.

Stockholm den 30 november 1950.

På utrikesutskottets vägnar:

GUNNAR HEDLUND.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar von Heland och Heiding;
från andra kammaren: herrar Hedlund i Rådom, Ward, Fast, Olsson
i Gävle, Hjalmarson och Hallén.